

Viden og kunnen - en antropologisk analyse af sikkerhed på en byggeplads

Gennem 7 måneder arbejdede antropolog Charlotte Baarts (AMI) som lærling blandt jord- og betonarbejdere for at studere sikkerhed i arbejdsfællesskabet på en byggeplads. Beton'erens sikkerhed handler i høj grad om det sociale fællesskab, han tager del i under arbejdet, og om han har forstået, hvad de implicite sociale regler går ud på. Du kan her få indsigt i, at der er langt mere på spil end sikkerhedsregler og beton'erens viden om dem, når han skal udføre arbejdet på den mest sikkerhedsmæssigt forsvarlige måde.

Arbejdets sociale rum

"Nå, jeg tror lige, at jeg stikker over på tanken og henter cigaretter". "Det behøver du da ikke. Vi har da en lærling til det." siger Jakob og kaster et blik i min retning. "Det tør jeg sgu' da ikke," siger Morten, "jeg kan da ikke sende hende af sted, så står hun jo bare derovre og drikker bajere!". Mens jeg arbejdede på byggepladsen, fandt jeg hurtigt ud af, at der var mere i arbejdet end selve løsningen af de enkelte opgaver. Den enkeltes brug af jargonen medvirkede til at placere de enkelte beton'ere i det sociale fællesskab, enten centralt eller perifert. Indtil jeg fandt ud af at begå mig sprogligt og socialt blandt beton'erne, hvor ikke mindst jargonens drillende, men godmodige form var en indikator for om den enkelte havde forstået de sociale regler, kunne det til tider være vanskeligt at få adgang til materialer og det værktøj, vi skulle være fælles om. Det nyttede simpelthen ikke at spørge om lov til at låne det. Derimod handlede det om at kræve sin ret til værktøjet og materialerne. Jeg blev langsomt klogere og lærte, at man ikke skulle tage en andens plads i skuret – der var nemlig FASTE PLADSER. Jeg lærte, at morgenbrødet fredag morgen bestod i hvidt franskbrød – UDEN KERNER - og spandauere, ligesom jeg lærte altid at bære hjelm og fastgøre sikkerhedskæden korrekt under anhugning med løfteåg.

Omgangsformen blandt beton'erne medvirkede til at definere, dels hvordan håndværket skulle udføres og dels grænserne for sikkerhed. Fx drillede en beton'er sin makker en dag ved at sige til mig, at jeg skulle passe på med at læne mig op ad rækværket: "Det er Joachim, der har sat det op!". Ligesom beton'erne kommenterede hinandens udøvelse af håndværket: "Du tager sgu' da ikke sikkerhedslinen på sådan!". På den måde blev der både gjort opmærksom på, hvad sikkerhedsarbejdet gik ud på, og hvordan det (ikke) udførtes i praksis.

Selvom den måde jord- og betonarbejderen udfører sit håndværk på er individuel, bliver de enkelte opgaver altid løst inden for de sociale rammer som arbejdsfællesskabet bestemmer. Når en betonvæg skal sættes, eller en sikkerhedsline tages på, er

det ikke kun beton'erens kendskab til sikkerhedsregler, der har betydning for, hvordan praksis bliver udført. Hans erfaring fra sociale sammenhænge udenfor sit arbejdsliv, hans oplevelse af solidaritet og ansvar i forhold til fællesskabet samt hans tillid til samarbejdet med makkeren, kan lige såvel vise sig at være centrale for de valg, han træffer i forhold til at løse en praktisk opgave. Udøvelsen af håndværket på en sikkerhedsmæssigt forsvarlig måde har relation til, hvordan den enkelte har fundet sig til rette i og har fået adgang til det sociale fællesskab.

Maj 2004

» Håndværket bliver til i et socialt rum

"Udførelsen af håndværket bliver til og finder sted i et større socialt rum, der ikke lader sig afgrænse af byggepladsens fysiske indramning. Det er et socialt rum, hvor individets dannelse til et både socialt og ansvarligt menneske spiller ind. Hverken udførelsen af håndværket eller individets og fællesskabets sikkerhed kan begrænses til det konkrete arbejdsfelt – det omfatter i lige så høj grad at være og blive menneske."

Hinsides sikkerhedsregler

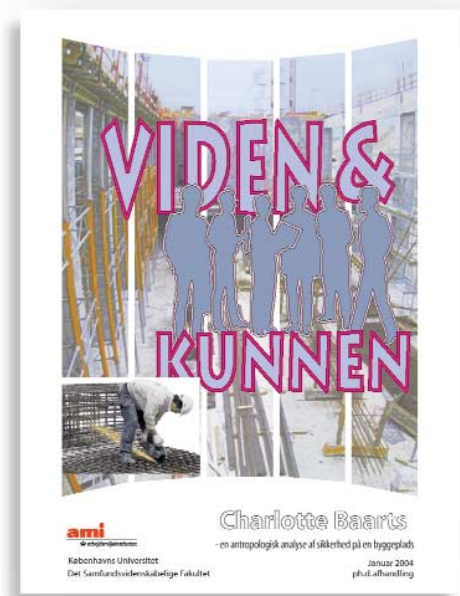
Det er nærliggende at tænke, at sikkerhedsregler kan forhindre, at der sker arbejdsulykker, hvis de bliver fulgt. De beton'ere, jeg har arbejdet sammen med, var ansvarsfulde og omhyggelige i forhold til håndværket og sikkerhed. Men den enkeltes sikkerhed sikres ikke alene gennem lovgivning. Idet arbejdet altid udføres i et komplekst socialt rum, er der ikke nødvendigvis en direkte sammenhæng mellem sikkerhedsregler og udførelsen af arbejdet i overensstemmelse med reglerne. Beton'eren vurderer måske, at han i den konkrete arbejdsstilling 28 meter over jorden må tage hjelmen af, fordi der ellers er risiko for, at den falder af og rammer en arbejdskammerat, der arbejder på jorden. Han vurderer, at det på øverste etage af bygningen ikke er nødvendigt at beskytte sig mod farer fra oven. Begrundelsen for, hvorfor beton'eren vælger som han gør, er en del af hans erfaringer, som han vanskeligt kan sætte ord

på. Han ved, det er sådan, det er. Konkret betyder det, at arbejdets udførelse ikke alene kan forandres på baggrund af oplysning, vilje eller (nye) sikkerhedsregler. Måden arbejdet udføres på, kan ikke ændres ved at fortælle beton'erne, at det skal gøres på en anden måde, fordi det er mere sikkert. Beton'eren har en kropslig viden om håndværket og sikkerhed, som ligger til grund for hans handlinger og valg i konkrete arbejdsituationer.

» Den individuelle arbejdsform repræsenterer en dannelsesproces

"Måden, hvorpå individet udfører praksis, udgør ikke blot en læring af forskellige praksisformer, men repræsenterer derimod en dannelsesproces, hvor beton'eren udvikler sig fra at arbejde som beton'er til at være beton'er. Ændring af praksis må derfor i mine øjne bero på læring og praktisering af nye teknikker frem for indgribende oplysning og lovgivning."

Den enkelte beton'er har sine egne love og regler for, hvordan håndværket skal udføres. De er hele tiden genstand for forhandling i forhold til arbejdskammeraternes love og regler, hvilket blandt andet sker ved at beton'erne kommenterer hinandens arbejde: "Du er sgu' da ikke rigtig klog". Selvom om beton'erne er bekendt med sikkerhedsreglerne, er de genstand for både individuel og kollektiv fortolkning. Sikkerhedsregler er ikke i sig selv regulerende for arbejdets udførelse.

! Ph.d.-forsvar og afhandling

Charlotte Baarts forsvarer sin afhandling den 13. maj 2004 kl. 14.00 i auditoriet på Institut for Antropologi, Københavns Universitet, Frederiksholms Kanal 4, 1220 København K.

Ph.d.-afhandlingen Viden og Kunnen – en antropologisk analyse af sikkerhed på en byggeplads kan købes fra Institut for Antropologi fra den 4. maj. Pris: ca. 100 kr.

! Få mere at vide

Interview med Charlotte Baarts bringes i Arbejdsmiljø juni 2004. Yderligere artikler kan læses på Charlotte Baarts' medarbejderside på www.ami.dk.